

SPORLØST *landskap*

Under en godværstur med Widerøe fra Kirkenes til Alta for mange år siden satt jeg som vanlig med nesa mot vinduet og kartet på fanget. Øynene stoppet ved et navn: Ræt'kajåkskai'di.

■ Tekst og foto: Trygve T. Poppe

Jeg er Finnmarksfrelst og dessuten «kartoman» og merker meg navnet Rætkajojkskai'di på oversiktskartet. Dette er en landtunge som dannes i vinkelen mellom Rætkajåkka og Stuorrajokka som renner sammen nord på kartet.

Vel hjemme igjen gikk jeg til innkjøp av kartbladet med samme

navn, 2135 III Ræt'kajåkskai'di i 1:50 000 og bretter det ut på bordet. Dette blir umiddelbart mitt yndlingskart.

Uten menneskespor

Jeg vet ikke sikkert hvorfor akkurat dette kartbladet i skjæringspunktet mellom kommunene Tana, Lebesby og Porsanger fascinerer meg så voldsomt. Kanskje er årsaken at det

te kartet ikke inneholder ett eneste norsk navn, ikke en eneste sti er tegnet inn, det er så godt som fritt for menneskelige inngrep og det er langt dit uansett hvor man starter fra. De eneste spor av mennesker en finner på kartet, er et lite stykke reingjerde og kraftledning oppe i venstre hjørne, dessuten ei bu inne ved Gæi'dnujav'ri.

Det finnes ikke mange slike

kart i Norge i dag, det nærmeste man kommer er trolig Nábár og Naš'sja lenger vest på Finnmarksvidda, samt noen av kartene på Varangerhalvøya. De aller fleste av disse er imidlertid «beheftet» med litt anleggsvei, demninger og spor etter firehjulinger.

Tidlig på sommeren ifjor fikk jeg faktisk bruk for kartbladet 2135 III. Min yngste sønn gikk fra Lin-

desnes til Kinnarodden, og jeg hektet meg på fra Mo i Rana. Det var en flott tur i så godt som folketomme fjell, alle turisthytter hadde vi for oss selv. De få menneskene vi møtte var nederlendere, tyskere og svenske flyttsamer. Været var fantastisk og regntøy hadde vi bruk for bare i 2-3 dager på den 42 dager lange etappen fra Mo i Rana til Nordkyn. Mot slutten av turen måtte endelig kartbladet

Turen over Vuonjalraš'sa kan fortone seg som en ørkenvandring.

Ræt'kajåkskai'di frem. Landskapet var akkurat som forventet: karrig og naken vidde med runde, rolige former, oversiktlig og storlinjet. Her er lite spor av mennesker, noen få gamle bålplasser etter flyttsamene finnes her og der, men ingen spor etter moderne firehjulinger. Her er ►

merkelig lite vann, men et par elver som renner nordover er viktige holdepunkter i terrenget. Her fiskes det nok ikke mye, men røya finnes her som de fleste andre steder i Finnmark. Gud vet hvordan disse fiskene opprettholder livet; de tilbringer sikkert 8-9 måneder av året under metertykk is og snødekke og lever av knapt synlig plankton og småkryp i vann så vidt over frysepunktet. Likevel er det knapt noen fisk i ferskvann i Norge som kan oppvise maken til fargeprakt, styrke og himmelske smaksopplevelser.

Steinørken

Hele fem områder på kartet bærer den samiske betegnelsen -raš'sa: Vuonjalraš'sa, Vil'gesraš'sa, Gui'vraš'sa, Čuderaš'sa og Čal'bmelanraš'sa. Raš'sa er et høyfjellsområde dekket av løs stein og ur og er et mareritt å bevege seg i til fots. I den østre delen av disse veldige steinørkener ligger Vuonjaljav'ri, et stort og krystallklart vann som speiler en høy himmel og vid horisont. I sin øde goldhet er denne merkelige og avsidesliggende sjøen i et hav av stein utrolig vakker. Her er knapt spor av mennesker, men noen få gamle leirplasser finner man på de få grønne flekkene langs breddene. Vuonjaljav'ri er tilsynelatende uten avløp, men elven ut fra vannet renner dypt nede i ura og kommer ikke frem i dagslys før den har rent et stykke. Den grå uendeligheten lyses her og der opp av irrgønn kildemose der iskaldt kildevann pipler opp ved foten av morener og skråninger.

Rásstigáisa ruver i sør i det ellers så flate landskapet.

deles krevende å bevege seg i. Dyreliv er det lite av her oppe, bare tøf-finger som fjellrype, boltit, fjæreplytt og snøspurv finnes i randsonen. Spor av rein i form av møkk og gamle gevirer finner man over hele Finnmarksvidda, men ikke her. Den ydmyke samiske multikunstneren Nils-Aslak Valkeapää skriver i et av sine dikt:

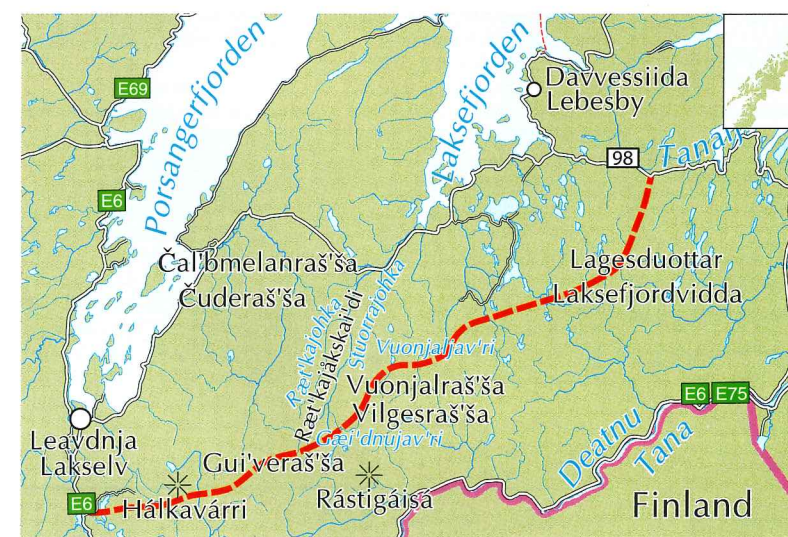
Maken til fargeprakt som hos røya fra iskalde vann omgitt av stein og is skal man lete lenge etter.

På hver en haug har våre
forfedre gjort opp ild
På hver eneste stein har
forfedrenes fot trødd
Her har de levd og dødd

Det kan ikke være mange av steinene i disse veldige steinørkener som er tråkket på av en menneskelig fot. Her er det lite eller intet å hente, verken for folk eller rein, og stalløer, tsjuder og andre mørkemakter råder nok grunnen her alene sammen med vinden og stillheten. Å gå seg vill i dette terrenget i tåke og uvær må være et mareritt: Her er ikke ett holdepunkt eller sted å sette opp telt, og vann og ved finnes ikke. Etter en 12 timers dag med tung sekk gjør det utrolig godt å få opp teltet ved Vuonjaljav'ri og krype i soveposen selv om underlaget er hardt og steinet. Vi filosoferer over hvilken gave slike steder er, selv om svært få bruker dem. Bare vissheten om at slike steder finnes er en verdifull gave. Tilrettelegging i form av T-merkede ruter, broer og hytter er vel og bra, men ikke i alle sammenhenger.

Når vinden løyer utover kvelden blir man en del av uendeligheten, og stillheten råder. Ikke helt forresten: Høyt der oppe passerer Widerøes kveldsfly. Lurer på om det sitter noen der oppe med nesa mot vinduet og lar seg fascinere av det uendelige viddelandskapet der nede? Smak på navnet: Ræt'kajákskai'di.

Kartblad Ræt'kajákskai'di 2135 III inneholder bare samiske navn og ikke en eneste sti, noe artikkelforfatteren ble fascinert av. I fjor sommer slo han følge med sin sønn som gikk Norge på langs, gjennom dette sporløse og nakne landskapet. Ønsker du å gå samme turen, starter du ved E6 sør for Lakselv, og ender på riksvei 98 nord på Ifjordfjellet.